

Kiss Tamás

Perspectivă administrativă?

O analiză comparativă a discursului demografic maghiar din România

KISS TAMÁS

PERSPECTIVĂ ADMINISTRATIVĂ?

O analiză comparativă
a discursului demografic maghiar
din România

EDITURA
INSTITUTULUI PENTRU
STUDIAREA PROBLEMELOR
MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

KRITERION

Cluj-Napoca, 2009

Titlu: *Perspectivă administrativă?*

O analiză comparativă a discursului demografic maghiar din România

Autor: Kiss Tamás

Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale
Editura Kriterion

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

KISS TAMÁS

Perspectivă administrativă? : o analiză comparativă a discursului demografic maghiar din România / Kiss Tamás. -

Cluj-Napoca : Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale : Kriterion, 2009

Bibliogr.

ISBN 978-606-92223-3-1

ISBN 978-973-26-0970-5

314.7(=511.141)(498)

Coordonator serie: Horváth István, Jakab Albert Zsolt

Lectori: Kuczi Tibor, Lőrincz D. József, Melegh Attila

Traduceri: László Noémi

Design: Könczey Elemér

Tehnoredactare: Sütő Ferenc

Tipar: IDEA și GLORIA, Cluj-Napoca

© Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Cartea a apărut cu sprijinul:

ADMINISTRAȚIA
FONDULUI CULTURAL
NAȚIONAL

Guvernul României și ISPMN nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul studiilor.
Răspunderea asupra conținutului opiniilor exprimate revine în exclusivitate autorilor.

Cuprins

1. Introducere. Poziția analistului	9
1.1. Recensămintele și (etno)demografia maghiară în Transilvania	9
1.2. Structura volumului și perspectivele teoretice	15
1.2.1. Analiza discursului	15
1.2.2. Construcția socială a populației maghiare din România	17
1.2.3. Analiză demografică	21
1.2.3.1. Variabila etnică	23
1.2.3.2. Limitele modelului	26
2. Discursul demografic românesc și cel maghiar de la anii șaizeci la sfârșit de mileniu	28
2.1. Preistoria demografiei românești și contextul demografic al instituționalizării disciplinare	29
2.1.1. Dinamica mortalității și discursul demografic în perioada interbelică	29
2.1.2. Elaborarea sistemului de sănătate publică în anii cincizeci	33
2.1.3. Scăderea fertilității între anii 1956 și 1965	35
2.1.4. Avortul	37
2.1.5. Politica demografică în regimul Ceaușescu	39
2.2. Serii de timp și indicatori	40
2.3. Variațiile tranziției demografice în România	47
2.3.1. Teoria tranziției demografice în literatura internațională	48
2.3.2. Instituționalizarea demografiei românești începând cu anii șaizeci	51
2.3.3. Modernizare socială și consens asupra proiectului modernizator	53
2.3.4. Prima versiune a tranziției demografice românești: populația ca sistem cibernetic condus	56
2.3.5. A doua versiune a tranziției demografice românești: România în tipologiile teritoriale ierarhice	63
2.3.6. A treia versiune a tranziției demografice românești. Regândirea tipologiilor: Transilvania și Vechiul Regat	67
2.4. Contextul demografic vizând maghiarii din Transilvania în perioada 1965–1989	76
2.4.1. Mișcarea naturală a populației maghiare	76

2.4.2. Diferențele natalității și ale fertilității pe naționalități	80
2.5. Discursul demografic maghiar în regimul trecut	86
2.5.1. Discursul demografic maghiar poporanist	86
2.5.2. Contextul: anii cincizeci-șaizeci și schimbările de după 1968	88
2.5.2.1. Anii cincizeci	88
2.5.2.2. Cotitura din 1968	92
2.5.2.3. Procesul de modernizare și etnicitatea maghiară. Rolul paradigmei etnografice	94
2.5.2.4. Laici și profesioniști	97
2.5.3. Referințe poporaniste	100
2.5.4. Referințe malthusiene	106
2.5.5. Puterea, intelectualitatea și comunitatea maghiară	115
2.5.5.1. Discursul ambivalent	117
2.5.1.2. Negocieri cu puterea	121
2.5.5.3. Strategia discursivă a intelectualilor și legitimitatea discursului pro-natalist	124
2.6. Diferențe și similitudini. Schița unei analize comparative	128
2.6.1. Spațiul ierarhic global al reprezentărilor	128
2.6.2. Diferențele dintre discursul maghiar și cel românesc	130
2.6.3. O posibilă clasificare a formațiunilor discursive	133
2.6.4. Tranziția demografică și linia Hajnal	136
2.6.5. Demografie istorică și geopolitică în Ungaria și România	138
2.6.6. Construcția modelului tradițional de reproducere	142
2.6.6.1. Discursul poporanist și demografia istorică în Ungaria	142
2.6.6.2. Demografie și etnografie: modelul tradițional românesc de reproducere	143
2.6.6.3. Modernizare și omogenizare	145
2.6.7. Concluzii	148
3. Construcția socială a populației maghiare din Transilvania. Funcționarea și limitele unui model demografic	149
3.1. În căutarea modelelor. Direcțiile construcției conceptuale în anii nouăzeci	149
3.1.1. Societatea maghiară din România ca sferă a vieții cotidiene	150
3.1.2. Modernizare și etnia maghiară ca element urban	155

3.1.3. Perspectiva administrativă: societatea maghiară din România, destinatarul proiectelor politice	160
3.2. Perspective demografice ale populației maghiare. Funcționarea unui model prin prisma unei proiectări demografice	164
3.2.1. Reproducerea demografică și etnicitatea în literatura de specialitate	166
3.2.2. Evoluția demografică a populației maghiare: prezent și perspective	168
3.2.2.1. Evoluții demografice recente și ipoteze privind viitorul	168
3.2.2.2. Perspective demografice. Rezultatele unei proiectări demografice	175
3.2.2.3. Consecințe cu relevanță în politicile publice	176
3.2.2.3.1. Pragul electoral	176
3.2.2.3.2. Evoluția populației universitare	177
3.2.2.3.3. Diferențele regionale ale perspectivelor demografice	178
3.3. Migrația și modelele demografice	181
3.3.1. Primul nivel. Modelul populației închise	181
3.3.2. Al doilea nivel. Migrația, ca valoare de intrare și ieșire?	185
3.3.2.1. Diasporă și migrație transnațională	186
3.3.2.2. Spre o analiză integrată a migrației	189
3.3.2.3. Sistemul migrației în timpul războiului rece	191
3.3.2.4. Sistemul postsocialist al migrației	194
3.3.3. Rolul etnicității în migrația maghiarilor	200
3.3.3.1. (O)presiunea etnică	201
3.3.3.2. Etnia ca factor atractiv	203
3.3.3.3. Integrare/neintegrare	205
3.3.3.4. Sfârșitul migrației etnice?	207
3.4. Asimilare și reproducere etnoculturală în etno-demografia transilvană	209
3.4.1. Noțiunea de asimilare	209
3.4.1.1. Asimilarea în literatura internațională de specialitate	209
3.4.1.2. Conceptul de asimilare în discursul intelectual maghiar	211
3.4.1.3. Asimilare în etno-demografia maghiară din Transilvania	215

3.4.1.3.1. Procese de asimilare și soldul mișcării populației	215
3.4.1.3.2. Asimilare și reproducere etno-culturală	216
3.4.2. Endogamie etnică și căsătorie mixtă în Transilvania	218
3.4.2.1. Frecvența și stabilitatea căsătoriilor mixte și omogene	219
3.4.2.2. Cauzele structurale ale căsătoriilor mixte	223
3.4.2.2. Statut social și endogamie etnică	232
3.4.3. Modelele socializării etnice în cadrul căsătoriilor mixte	234
3.4.4. Exogamie și reproducere etno-culturală. Consecințele demografice ale căsătoriilor mixte	238
4. Concluzie: demografia și proiectul societății maghiare din Transilvania	241
4.1. Societatea maghiară și viața cotidiană	241
4.2. Proiectul societății maghiare din România	243
4.3. Demografia și construcția societății maghiare din Transilvania	247
Bibliografie	251